

Asia: VN/24322/2024

Arviomuistio koskien sääntelyä kehitysyhteistyön järjestämisestä

Kysymykset lausunnonantajalle (arviomuistion luvut suuntaa-antavia)

1. Arviomuistiossa esitetään uuden kehitysyhteistyötä järjestämistä koskevan lain säätämistä ja Laki valtion virastoista ja laitoksista (382/1989, jäljempänä "virastolaki") kumoamista. Virastolain tapaan arviomuistiossa esitetään säädettäväksi viranomaisille kuuluvasta yleistoimivallasta osallistua kehitysyhteistyön toimeenpanoon. Samalla toimivallan soveltamisalaa viranomaisten osalta esitetään yhtenäistettäväksi julkisuuslain 4 §:n kanssa. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten, mukaan lukien vaikutusten, osalta? (luku 2.1)

- Kiitämme mahdollisuudesta lausua kansalaisyhteiskunnan näkemyksiä arviointimuistiosta.
- On hyvä että lainsäädäntöä tuodaan yhteen ja päivitetään, sillä kehitysyhteistyö on muuttunut ja uusia instrumentteja on viime vuosina otettu käyttöön.
- Lainsäädäntökokonaisuuden vaikutusten arviointi on haastavaa, sillä arviointimuistio ei ole tunnistanut monelta osin päivitysten vaikutuksia.
- Jatkotyöstössä arvioinnin tueksi kannatamme läpinäkyvää ja avointa osallistavaa valmistelua, jotta päivitys huomioi erilaisia vaikutusskenaarioita laajasti.
- Pidämme olennaisena että johtotähti uudistuksessa on, että ulkoministeriön rooli Suomen kehitysyhteistyön painopisteiden toteutuksessa on ohjaava ja valvova. Muiden toimijakumppaneiden rooli on jatkossakin toteuttaja.
- Tätä varten kehotamme kiinnitettävän huomiota, että ulkoministeriössä säilyy määrällisesti ja laadullisesti riittävä osaaminen kehitysyhteistyön laadukkaan vaatimustason ylläpitämiseen ja alati kompleksisessa toimintaympäristössä työskentelyyn.

2. Millaisia näkemyksiä teillä on uuden kehitysyhteistyön järjestämistä koskevan lain ja sitä koskevan IKI-instrumentin soveltamisalaa koskevasta muutoksesta suhteessa korkeakouluihin? Miten korkeakouluja tulisi kohdella suhteessa julkisuuslain 4 §:n viranomaismääritelmään (luku 2.1)

-

3. Kehitysyhteistyön järjestämistä koskevaan uuteen lakiin esitetään päivitettäväksi IKI-yhteistyötä koskeva maksuperustesäännös. IKI-yhteistyön osalta on tarkoitus yhdenmukaistaa IKI-yhteistyötä koskevia kirjaus- ja kilpailutusnäkökulmia. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten osalta? Millaisia näkemyksiä teillä on esityksen vaikutuksista? (luku 2.1)

- Useamman viranomaisen yhteistoiminnan mahdollistaminen on mielestämme hyvä linjaus

- Muistutamme että kehitysyhteistyöjärjestöjen kentällä on useita ammattimaisesti ja monialaisesti toimivia järjestöjä. Esitämme, että konsortioon voivat osallistua myös järjestöt.

- Arviomuistio ei avaa, tullaanko IKI-instrumenttia myös merkittävästi kasvattamaan toimivallan laajentuessa.

4. Arviomuistiossa kuvataan ulkoministeriön tahtotila rahoittaa tulevaisuudessa monitoimijahankkeita, joilla rahoitettaisiin konsortioita, jotka muodostuisivat esimerkiksi viranomaisista, korkeakouluista ja säätiöistä ja yrityksistä (luku 2.1.1.4). Millaisia näkemyksiä, hyviä käytäntöjä tai toimintatapoja teillä on monitoimijamallin rahoittamiseen?

-

5. Arviomuistiossa selvitetään tarvetta säätää EU:lle tai muiden valtioiden kehitysyhteistyötoimijoille siirrettäviä tehtäviä koskien sekä selvennetään teknisen siirron mahdollisuutta (luku 2.1.3.1). Millaisia näkemyksiä teillä on selvitystä koskien?

-

6. Arviomuistioon on kuvattu ulkoministeriön ulkoistamat asiantuntijahankinnat perustuslain 124 §:n arvion valossa. Uudessa laissa kehitysyhteistyön järjestämisestä on tarkoitus säätää muulle kuin viranomaiselle siirrettävien tehtävien osalta niiden asiantuntijahankintojen osalta, jotka nykytilassa arvioidaan julkisen hallintotehtävän siirtämiseksi. Arviomuistiossa esitetään myös mahdollinen tahtotila laajentaa asiantuntijapalveluhankintoja tiettyjen yhteistyömuotojen osalta. Millaisia näkemyksiä teillä on esityksestä ja sen vaikutuksista (luku 2.2)?

- Kappaleessa Valtionavustukset yksityiselle sektorille (2.2.3.3.) jäämme kaipaamaan yhteyttä Suomen kehityspoliittisiin tavoitteisiin. Pidämme täysin olennaisena, että kaikki instrumentit toteuttavat yhtä tavoitteellisesti Suomen kehityspoliittisia tavoitteita.

- Kappaleessa Kehityspoliittinen neuvonanto (2.2.8.1.) tulisi ilmaista vahvemmin, että ulkopuolisia palveluita hankittaessa on korostettava palveluntarjoajan riippumattomuutta. Riippumattomuus puuttuu muistiosta neuvonannon ulkoistamisen osalta.

- Laaturyhmän rooli valtionavustuksissa kansainvälisille hallitusten välisille järjestöille jää epäselväksi asiantuntijapalveluhankintojen laajennuksessa (kappale 2.2.3.2). Roolia synergioiden varmistamisesta eri rahoitusinstrumenttien osalta ei ole mainittu, minkä vuoksi vaikutusten arviointi kaiken kaikkiaan on haastavaa.

7. Arviomuistiossa esitetään muutoksia valtionavustuslakiin (688/2001) niiltä osin, kun niihin liittyy ulkoministeriön toimintaa koskevia erityispiirteitä (luku 2.3). Muilta osin valtionavustusten myöntämiseen sovellettaisiin valtionavustuslakia. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen säännösten osalta?

-

8. Arviomuistiossa selvitetään tarvetta säätää kehitysyhteistyövarojen väärinkäytöstä ilmoittavien henkilöllisyyden suojasta nykyistä lainsäädäntöä kattavammin (luku 2.4). Ulkoministeriön arvion mukaan uuteen lakiin kehitysyhteistyön järjestämisestä voitaisiin säätää ilmoittajien henkilöllisyyden suojelemisesta esimerkiksi laki finanssivalvonnasta (878/2008) 71 a-c §:n tapaan. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen säännöstarpeiden osalta?

-

9. Muut mahdolliset kommentitne arviomuistiossa esitetyistä arvioinneista ja esityksistä?

On huolehdittava, että kehitysyhteistyön päätöksenteko, säätely ja valvonta säilyttävä ulkoministeriöllä. On tärkeää määritellä selkeät toimivaltasuhteet, kun mahdollistetaan kehitysyhteistyön järjestäminen ja kehitysyhteistyöhön liittyviä tehtävien toimeenpano muille viranomaisille ulkoministeriön toimeksiantoon liittyvässä yleistoimivallassa. Pidämme olennaisena, että perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 52/2001 vp) ilmaistu kantatoimivallan siirtämisen säätämisen edellytykset määritellään täsmällisesti yhtenäisen toimeenpanon varmistamiseksi. Lopuksi: kaiken toiminnan tulee olla ODA-kelpoista.

Ratilainen Niina
Plan International Suomi